

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. I. Vtrum tota substantia panis & vini convertatur in corpus &
sanguinem Christi, idque ex vi significationis illorum verborum (Hoc est
corpus meum) efficaciter colligatur?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

DISPUTATIO IV.

De Transubstantiatione seu conversione panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi.

Ad questionem 75. D. Thoma.

Explicatâ materiâ Eucharistiæ, agit Sanctus Doctor de actione per quam fit tale Sacramentum, quæ transubstantiatio à Theologis rectè appellatur: nam sicut apud Philosophos transitus seu mutatio ab una forma in aliam, dicitur transformatio; & ab Evangelistis mutatio unius figure in aliam, transfiguratio; ita & mutatio unius totalis substantiæ in aliam, rectè transubstantiatio appellatur. Unde Concilium Lateranense & Tridentinum, eo nomine illam appellant. Plures autem circa hanc mirabilem conversionem occurrunt difficultates & controversiæ, articulis sequentibus discutiendæ.

ARTICULUS I.

• *Utrum tota substantia panis & vini convertatur in corpus & sanguinem Christi, idque ex vi significationis illorum verborum (Hoc est corpus meum) efficaciter colligatur.*

Refert Guitmundus libro 1. de veritate Corporis & Sanguinis Christi, columnâ 4. & lib. 3. columnâ 8. ut habetur tomo 6. Bibliothecæ Patrum; quod Berengarius post abjuratam suam illam primam hæresim, quâ existentiam realem & substantialem corporis & sanguinis Christi sub speciebus sacramentalibus negaverat, incidit in alium errorem, dicens integram naturam substantiæ panis & vini remanere post consecrationem in Eucharistiâ, accidentaliter conjunctam corpori Christi, eo modo quo unum suppositum potest localiter conjungi alteri; quam hæresim, licet etiam abjuraverit postea, secuti sunt tamen Joannes Hus, Wiclef, & Lutherus, qui idcirco impanatores, sive panistæ dicti sunt, quod Christum in Eucharistiæ sacramento impanatum fingerent, ut disputatione proximali art. 1. retulimus.

Præter hunc errorem, alia fuit hæresis asserens panem Eucharistiæ hypostatice assumi à Verbo, eo prorsus modo quo natura humana à Verbo assumpta est, ex quo sequitur panem esse corpus Christi; non corpus humanum, neque carneum, sed panaceum. Ita docuisse Rupertum Abbatem Tuitientem lib. 6 in Joannem, & libro 2. de divinis officiis cap. 2. testatur & probat Bellarminus libro 3. de Eucharistiâ cap. 11. Licet Suarez, Granado, & alij, piissimum hunc & disertissimū Abbatem excusare, & ab hoc errore vindicare conentur. Similis error tribui solet cuidam Joanni Parisiensi, qui (ut refert Waldensis tomo 2. de sacramentis cap. 63.) docuit panem assumi à Verbo, non mediante toto Christo, ne cogere- tur admittere Deum esse panem, sed solum me-

Adante Christi corpore: unde firmè asserunt dicitur albus absolute, quia non est cadaver toto ipsius corpore, sed solum in dentebus tra- existimabit Deum non debere dici panem absolute, quia Panis non conjungitur Verbo, sed mediante parie humanitatis ejus.

Licet autem alij Catholici veram transubstantiationem, seu conversionem substantiæ panis in corpus & sanguinem Christi agnoscant, sunt tamen aliqui qui existimant, talem transubstantiationem, seu conversionem, non inde efficiantur ex præcisâ significatione horum verborum, *Hoc est corpus meum*, Sed duntaxat definitione Ecclesiæ, quæ in varijs Concilijs substantiam panis & vini non manere in hoc sacramento, sed in corpus & sanguinem Christi converti, declaravit. Ita Scotus in 4. dist. quæ 3. Durandus & Paludanus ibidem, & quidam alij, qui ante Concilium Tridentinum scripserunt, quibus favent aliqui Recentiores, qui se refert Vazquez hic disp. 108. cap. 3. pro sententia Scoti dixerunt, revera illa verba, *Hoc est corpus meum*, duplicem sensum facere polleant, utrumque verum: alterum non destruat substantiâ panis, & significando per ly *Hoc*, non totum quod ibi est contentum, sed aliquid ex ibi contentis: alium quo ly *Hoc* designet totum contentum sub speciebus consecratis esse corpus Christi, nec manere ibi substantiam panis; adduntque, Ecclesiam à Spiritu Sancto edoctam, hunc secundum sensum elegisse, quamvis prioribus solutè potuisset eligere.

§. I.

Errores supra dicti refelluntur, & Catholica veritas declaratur.

Dico primò, nihil de substantia panis & vini manere post consecrationem, sed totum in corpus & sanguinem Christi converti.

Conclusio est certa de fide, & in varijs Concilijs definita. Primò quidem in Concilio Romano sub Gregorio VII. in quo Berengarius secundum suum errorem quo transubstantiationem negabat, his verbis retractavit: *Ergo Berengarius corde credo, & ore confiteor, panem & vinum quæ ponuntur in altari, per mysterium sacre et divine & verba nostri Redemptoris, substantialem converti in veram ac propriam, & vivificant carnem & sanguinem Iesu Christi Domini &c.* Secundo in Lateranensi sub Innocentio III. ubi dicitur Panem & vinum transubstantiari in corpus & sanguinem Christi. Tertiò in Constantiensi sess. 2. ubi annatur error Wiclef dicentis substantiam panis & vini manere in sacramento altaris. Quartò Florentino in instructione Armenorum, ubi dicitur verbis ponitur hæc mutatio panis in corpus Christi. Demum in Tridentino sess. 13. can. 1. ubi sic habetur: *Si quis dixerit in sacramento Eucharistiæ remanere substantiam panis & vini una cum corpore & sanguine Christi, anathema est.*

Idem passim docent SS. Patres, asserentes primis panem per consecrationem fieri corpus Christi, ut loquitur Tertullianus libro 4. contra Marcionem cap. 4. & Justinus Martyr sub finem Apologiæ. Secundo panem mutari non esse, sed naturâ, ut ait Cyprianus sermone de Cena Domini. Tertiò transmutari & trans-elementari, ut ait Gregorius Nyssenus in oratione catechetica cap. 37. Quarto non esse amplius panem,

licet gustus panem esse sentiat, ut ait Cyrillus A
Jerosolymitanus Cathedra 4. Quinto mutari
& verti in corpus Christi, ut ait Ambrosius libro
de initiandis cap. 9. Sexto panem in corpus Chri-
sti transire, migrare, transformari, & transfun-
di, ut loquuntur Theophilactus, Eusebius E-
milienus, Anselmus, & Fulbertus Episcopus
Carnotensis; & alia id genus multa, quæ dispu-
tatione proœmiali, art. 8. in fine fusè expendi-
mus. Ex quibus patet transubstantiationem
in Eucharistia non esse inventum D. Thomæ,
neque opinionem Thomistarum, ut Lutherus
affirmat.

Eandem veritatem §. sequenti ostendemus
ratione desumpta ex verbis consecrationis, quæ
non possent verificari, si substantia panis & vini
post consecrationem remaneret, quandoqui-
dem substantia panis non potest esse corpus
Christi; unde potius dicendum fuisset, *hic est
corpus meum*, quàm *hoc est corpus meum*, ut ibidem
patebit.

6. Dico secundò, certum est etiam secundum fi-
dem, substantiam panis & vini non uniti hypo-
statiè Verbo Divino, nec humanitati Christi.

Constat ex dictis præcedenti conclusione,
ubi ostendimus, juxta Concilia & SS. Patres, fie-
ri conversionem totius substantiæ panis in cor-
pus Christi: Sed quod manet in sua substantia
alteri hypostatiè unitum, non convertitur in
aliud; unde in mysterio Incarnationis credimus
manere humanitatem in sua natura, quia unitur
hypostatiè Verbo Divino: Ergo, &c.

Deinde, hæc unio ponitur ad verificanda ver-
ba consecrationis, quæ debent verificari de ipso
corpore Christi, juxta illud Joan. 6. *Panis quem
ego dabo, caro mea est pro mundi vita*: Sed propter
solam unionem in eodem supposito, non posset
panis appellari caro, sicut non potest corpus
Christi appellari anima; & sicut si Verbum as-
sumeret duas naturas, angelicam & humanam,
non posset una de aliâ prædicari, licet inter con-
creta esset communicatio idiomatum: Ergo ad
veritatem illorum verborum, necessaria est
transubstantiatio, seu conversio panis in corpus
Christi.

Addo quod absurdissimum est, & in Scriptu-
ris & Patribus inauditum, Verbum Divinum
dicimur panem, sicut dicitur incarnatum; & to-
ties ipsum creatam naturam assumere, quoties
fit consecratio, totiesque dimittere, quoties cor-
rumpuntur species, nam, ut communiter dicunt
Patres & Theologi, post Damascenum, quod
Verbum assumpsit, nunquam dimisit.

7. Contra istas conclusiones obijciunt in pri-
mis hæretici quasdam locutiones Scripturæ &
Patrum, quibus Eucharistia vocatur panis. Sed
ad hoc fusè respondimus disputatione proœ-
miali art. 10. ubi varias hujusmodi loquendi ra-
tiones adduximus, quæ breviter attinguntur à
Lancfranco Cantuariensi Archiepiscopo, libro
de Eucharistia sacramento, ubi sic ait: *Corpus
Christi vocatur panis, vel quia ex pane conficitur; seu
quia intuitum oculis, cum caro sit, panis videtur; sive
quod corporis alii & visibili panis, similitudine quadam
conjugitur: nam sicut iste panis materialis discretè
sumptus, humanam carnem nutrit, & sustentat; sic
spirituale & invisibile corpus Christi, animam dignè
sumentis & alit & vegetat.*

8. Obijciunt secundò Lutherani quædam SS.
Patrum testimonia, quibus videtur asserere, post
consecrationem substantiam panis in Eucharis-

Tom. V.

tiaremanere: Gelasius enim in libro de duabus
naturis, conferens mysterium Eucharistiæ cum
mysterio Incarnationis, sic loquitur: *Sacramen-
tum corporis & sanguinis Christi divinum est, & tamen
non desinit esse substantia panis & vini.* Similiter
Chrysostomus Epistola ad Cæsarium Mona-
chum docet, *post consecrationem liberari panem ab
appellatione panis, & dignum fieri appellatione domi-
nici corporis, etiamsi natura panis in ipso permaneat.*
Damascenus etiam libro 4. de fide cap. 14. dicit,
Christum cum pane & vino conjunxisse suam
divinitatem. Demum Theodoretus Dialogo 2.
sic ait: *Signa mystica post sanctificationem à natura
propria non recedunt, manent siquidem in priori sub-
stantia, figura, forma, &c.*

Sed ad hæc responderetur primò, Gelasium
Summum Pontificem, & Chrysostomum, falsò
citari, liber enim ille de duabus naturis, non fuit
compositus à Gelasio Summo Pontifice, ut rectè
ostendit Melchior Canus libro 6. de locis Theo-
logicis capite ultimo ad 9. sed ab alio Gelasio
Cæsariensi, Scriptore Græco. Idque probatur
primò ex eo quod laudat iste Gelasius in hoc li-
bro Eusebium Cæsariensem, cujus tamen libros
penè omnes Gelasius Romanus Pontifex dam-
navit. Secundò ex eo quod in catalogo librorum
Gelasio Romani, à nemine commemoratur liber
ille. Similiter Epistola citata ad Cæsarium Mo-
nachum, à D. Chrysostomo scripta non fuit,
quandoquidem non invenitur inter ejus opera,
ut notavit Turrianus lib. 1. de Eucharistia cap. 18.

Respondeo secundò, dato quod liber esset
Gelasio Pape, ipsum ideò dicere substantiam pan-
is non delinere, vel quia remanent accidentia
vices substantiæ ita gerentia, ut sine subiecto ex-
istant, & ea quæ substantia ipsa præstat, efficiant;
vel quia substantia panis non annihilatur, quod
illo terminò *desinere* significari videtur, sed in
nobiliorem substantiam, nimirum corporis
Christi, transit. Quæ expositio eò facilius potest
admitti, quod Gelasius ibidem indicat fieri trans-
ubstantiationem panis in corpus Christi, dum
dicit, *panem & vinum in divina transire.* Eadem so-
lutio adhuc potest ad Chrysostomum, præter-
im cum constet illum pluribus in locis veram
de transubstantiatione doctrinam tradidisse. Si-
militer cum Damascenus ait, Christum cum
pane & vino conjunxisse suam divinitatem, hoc
debet intelligi de pane & vino remanentibus
solam quoad species, ut sequentia ejus verba
facis declarant, subiungit enim: *Corpus conjunctum
est secundum veritatem divinitati, quod ex sancta Vir-
gine corpus est; non quod ipsum corpus assumptum, &
cælo descendat, sed quod ipse panis & vinum transmu-
tetur in corpus & sanguinem Dei.*

Ad verba Theodreti, quæ obscuriora &
difficiliora videntur, dupliciter responderi po-
test. Primò dicendo cum Cardinali Perronio,
non sic esse legendum hunc Theodreti locum,
ut in objectione refertur, & perique legunt,
nempe: *Signa mystica post sanctificationem manent
in priori substantia, forma, & figura*: Sed hoc mo-
do: in prioris substantiæ & figura & forma; &
juxta hanc lectionem sensus planus est, signifi-
catur enim quod eadem accidentia, quæ in pri-
ori substantia panis & vini erant, post utriusque
conversionem remaneant ut prius immutata,
& à natura sua non recedant, id est à virtute
quam habent naturali afficiendi sensum, vel
nutriendi, &c.

Secundò dici potest cum P. Nicolai in scho-
lus

Gg 3

12.

liis ad art. 1. huius questionis, per substantiam eo loco non intelligi eam quæ dat esse substantiale, & constituit prædicamentum substantiæ, atque accidentibus opponitur; sed nomine substantiæ significari essentiam quæ ipsis accidentibus tribuitur, & Græcis *σῶμα* appellatur; unde verbis illis solum Theodoretus intendit, post sanctificationem manere eandem accidentium seu symbolorum essentiam, & ipsa post consecrationem eandem habere proprietates naturales ac antea, eisdemque præstare effectus; putà nutrire, visum vel tactum afficere, &c. ut ex adiunctis ibi patet, cum subiungitur: *Et videri & tangi possunt sicut prius*. Addit etiam ibidem Theodoretus: *Intelliguntur autem ea esse quæ facta sunt, & creduntur, & adorantur, ut quæ illa sint quæ creduntur*. Quibus verbis manifestè innuit, panem & vinum in corpus & sanguinem Christi transubstantiari. Quomodo enim adorari diceret, nisi sublatà substantiā, sive substantiali formā panis, veram ipsius Christi substantiam ibi crederet realiter præsentem esse, quæ adorari sola debet?

§. II.

Alia difficultas expeditur.

Dico tertio: Transubstantiatio panis & vini, in corpus & sanguinem Christi, ex verbis consecrationis rectè colligitur.

13. Probat primò conclusio ex Tridentino sessione 13, cap. 4. ubi colligit definitionem substantiæ panis ex veritate verborum illorum Christi, *Hoc est corpus meum*, sic enim habet: *Quoniam Christus Redemptor noster corpus suum, id quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit: ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denud hæc sancta Synodus declarat, per consecrationem panis & vini, conversionem fieri totius panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ vini in substantiam sanguinis eius*. Ergo optimum est argumentum ex illis Christi verbis deductū, ad probandum transubstantiationem. Unde Vazquez hic disputatione 180, cap. 40, num. 43. ait quòd Concilium Tridentinum relatà definitione, non solam veritatem ipsam, sed fundamentum ejus ita apertè definivit, ut qui asserebat nihil panis & vini in hoc sacramento manere, id tamen ex prædictis verbis non colligi, eodem modo hæreticus esset, ac si articulum ipsum negaret. Hoc enim fundamentum non quomodocumque, sed ut à tota Ecclesia approbatum, à Concilio ipso definitur. Unde licet Scotus, Durandus, & alii Antiqui, qui ante Concilium Tridentinum scripserunt, excusari possint, non tamen Recentiores illi à Vazquerelati, qui non obstante hac Tridentini definitione, censent ex verbis consecrationis non colligi efficaciter transubstantiationem.

14. Probat secundò conclusio ex SS. Patribus, qui similiter ex verbis illis Christi, *Hoc est corpus meum*, colligunt definitionem panis, ejusque in corpus Christi mutationem. Nam S. Fulbertus Carnotensis Episcopus Epistolâ ad Adeodatum, quæ reperitur tomo 1. Bibliothecæ Patrum, sic ait: *Dubitari nefas est ad cuius nutum cuncta ex nihilo subito subsisterunt: si paripotentia in spiritualibus sacramentis, terrena materies, natura & generis sui meritum transcendens, in Christi substantiam compingitur, cum ipse dicat, Hoc est corpus meum, & paulo post, Hic est sanguis meus*. Simili dicitur utitur S.

A Gaudentius Brixienensis Tractatu. in Eucharistia ubi hæc scribit. *Quod annuntiatum est, quod accipis, corpus est panis illius calicis, & sanguis est illius sacra vitis: nam cum panem consecramus, vinum Discipulis suis porrigeret, sic ait: Hic est corpus meum, Hic est sanguis meus*. Item Guimundus bro 3. de corporis & sanguinis Christi ventura hæc habet: *Hos impanatores suos ipse Dominus agens, ac benedicens, ait: Hoc est corpus meum. in ait, in hoc latet corpus meum: nec dixit, in hoc est sanguis meus; sed dixit, Hic est sanguis meus*. Uinique D. Thomas hic art. 2. ratione 2. contentiones remanere substantiam panis, licet.

B Hæc positiō contrariatur formæ huius sacramenti, quæ dicitur, *Hoc est corpus meum*, quod non significat substantiam panis ibi remanere; namque cum substantia panis est corpus Christi, sed panis est dandum, hic est corpus meum. Quibus verbis S. Doctor conclusionem nostram & docuit & probavit: Cum enim ad veritatem propositionis, inquiratur identitas inter subiectum & prædicatum, saltem in eodem supposito, pro quo utriusque supponit, ut docent Dialectici, & panes identifiatur cum corpore Christi, nec subsistat in eodem supposito; nisi per verba consecrationis in corpus Christi transmutetur, non erit verum dicere, *Hoc est corpus meum*, sed potius dicendum esset, *hic est corpus meum*: Sicut enim intima unius in alio præsentia, non subsistit ut unum possit de alio prædicari. Nam quod corpus Christi exivit de sepulchro, inquit erat præfens in lapide, quia in illo erat penetrativè, tamen non poterat, signato lapide, verè dici, *Hoc est corpus meum*, sed duntaxat, *hic est corpus meum*.

D Dices cum Scoto, quòd quamvis sub speciebus consecratis maneret substantia panis, quæ tamen simul adest substantia corporis Christi, verè ac propriè potuit dici à Christo, *Hoc est corpus meum*, quia non oportet ut pronomen, hoc, demonstretur totum id quod continetur sub accidentibus sensibilibus, sed ex intentione loquentis potest, salva proprietate verborum, determinari pronomen illud, ad designandum unam rem contentam sub illis, & non aliam: licet in signato marsupio in quo est aurum, potest dici, *hoc est aurum*, & signato dolio in quo est vinum, *hoc est vinum*.

E Sed contra: Licet pronomen hoc demonstrare possit tam substantiam contentam, quam continentem, si ista sit vel ex natura sua vel ex usu hominum instituta ad illam continentiam, sicut in exemplis allatis; non tamen quòd substantia continens non sit idonæ ad continentium substantiam, quam tamen de se sub continet: quare si sub pane consideretur argentum, non rectè diceret quis, *hoc est argentum*, demonstrando panem: cum ergo substantia panis non sit neque ex natura sua, neque ex usu communi hominum, apta ad continentium corpus Christi, non potest signari tali substantiâ in sacramento, dici, *Hoc est corpus meum*, subindeque verba illa Christi verificati nequeant, nisi substantia panis in corpus Christi convertatur.

210

§. III.

Corollaria precedentis Doctrinae.

17. **E**X dictis in prima conclusione inferes contra
 Durandum, consecratione perfectâ non re-
 manere in Eucharistia materiam panis & vini,
 informatam animâ rationali Christi, & unitam
 ipsius corpori, & multominus ipsius formam,
 solâ materiâ in corpus Christi conversâ, ut do-
 cuerunt aliqui quorum meminit D. Thomas hic
 art. 6. Tridentinum enim ibidem citatum ex-
 pressè asserit, in Eucharistia fieri conversionem
 totius substantiæ panis & vini in corpus & san-
 guinem Christi, remanentibus duntaxat specie-
 bus panis & vini. Ex quo etiam patet, fallam
 imò & erroneam esse sententiam Godofredi as-
 serentis in Eucharistia remanere substantiam
 panis & vini, cum Concilium asserat remanere
 solâ accidentia. Adde quod, cum substantia sit
 actus metaphysicus naturæ quam terminat, non
 est, saltem connaturaliter, sed solum per mira-
 culum ab illa separabilis: nullum autem est fun-
 damentum concedendi tale miraculum in Eu-
 charistia. Vel enim remaneret substantia panis,
 ut esset verum & proprium subiectum acciden-
 tium ejus: Et hoc dici non potest, quia de fide
 est accidentia illa existere sine subiecto vero &
 proprio. Vel ut redderet illa accidentia per se
 substantia: Et hoc etiam verificari nequit; re-
 pugnat enim naturæ accidentis, utpote cui de-
 betur inesse ex natura rei, quod tamen deberi
 nequit rei per se substantiæ, quandoquidem in-
 esse & per se subsistere opponuntur.

18. Simili discursu refellitur sententia aliquorum
 asserentium in Eucharistia remanere existentiam
 accidentium, quam Bannez reputavit probabi-
 lem. Cum enim existentia panis sit sicut ejus
 substantia actus metaphysicus, naturaliter sal-
 tem inseparabilis à propria natura, si miraculose
 remaneat separata ab eo in sacramento Eucharis-
 tiæ, hoc erit tantum ut per eam accidentia re-
 manentia existant, quod tamen non potest dici;
 quia cum omnis actus proprius, qualis est exis-
 tentia accidentium, respectu eorum, debeat esse
 proportionatus suæ potentie receptivæ, & exis-
 tentia substantialis quæ dat esse per se, non sit
 proportionata naturæ accidentis, quæ petit esse
 in alio, non potest esse illius existentia.

Adde quod, licet daremus Bannezio, proba-
 bile esse accidentia substantiæ inhærentia, for-
 maliter existere per ejus existentiam, non tamen
 probabile esset, ipsa, dum ab illa separata exis-
 tant, eadem existentia existere, quæ extiterunt,
 dum conjungerentur; & consequenter malè et-
 iam inde concludi, existentiam substantiæ panis
 remanere post consecrationem.

19. Quæritur hic aliqui, an de potentia absoluta
 corpus Christi possit fieri præsens speciebus pa-
 nis, per aliam actionem, quam per conversio-
 nem substantiæ panis in ipsum, puta per motum
 localem, aut per actionem conservativam ipsius
 in sacramento Eucharistia.

Respondeo negativè: Supposito enim quod
 Christus remaneat in celo, non potest per mo-
 tum localem fieri præsens in Eucharistia: nam
 moveri localiter, nihil aliud est quam transire de
 uno loco in alium, & consequenter relinquere
 unum, ad acquirendum alium; implicat enim
 unum corpus simul poni in pluribus locis, ut
 ostendunt nostri Thomistæ in Philosophia, &

A nos supra disputatione proæmiali art. 12. in so-
 lutione 4. objectionis declaravimus, exponen-
 do rationem fundamentalem & à priori, cur li-
 cet non repugnet idem corpus fieri simul præ-
 sens sacramentaliter in pluribus hostiis, bene ta-
 men ipsum poni circumscriptivè in pluribus lo-
 cis. Similiter etiam repugnat corpus Christi fieri
 præsens speciebus panis, per actionem conserva-
 tivam ipsius, quicquid in contrarium dicat Sua-
 rez. Ratio fundamentalis est, quia ex vi actionis
 abstrahentis ab omni loco, nulliq; in particulari
 alligatæ, nequit corpus Christi fieri præsens spe-
 ciebus panis: Sed actio conservativa abstrahit ab
 omni loco, nullique in particulari alligata est:
 Ergo implicat per talem actionem corpus Chri-
 sti fieri præsens speciebus panis. Major patet ex
 terminis, si enim ex vi illius actionis corpus
 Christi poneretur determinatè sub speciebus
 panis, illa esset determinata ad hanc præsentiam,
 sicq; non abstraheret ab omni loco. Minor verò
 probatur. Eadè est actio quæ res conservatur in
 hoc & in illo loco: v. g. per eandem actionem con-
 servatur à Deo Petrus hodie existens Romæ, &
 deinde existens Parisiis: Ergo actio conservativa
 abstrahit ab omni loco, nec ad ullum in particu-
 lari est determinata, ita ut ex vi illius res conser-
 vertur in uno loco potius quam in alio.

Confirmatur: Eadem omnino manet creatio
 & conservatio, quantumvis præsentia quotidie
 mutetur: Ergo conservatio est indifferens ad
 quamlibet præsentiam, & per consequens non
 potest dici actio primariò, vel secundariò attingens
 præsentiam corporis Christi sub speciebus
 panis, subindeque necessaria est aliqua actio, ex
 vi cujus fiat ibi præsens.

20. Ex his intelliges, optimum esse discursum,
 quo D. Thomas hic art. 2. probat corpus Christi
 non esse simul cum substantia panis; quia nihil
 potest esse alicubi ubi prius non erat, nisi vel per
 motum localem, vel per conversionem alterius
 in ipsum: Sed corpus Christi non potest fieri
 præsens per motum localem, quia aliàs desine-
 ret esse in celo, cum moveri localiter, nihil aliud
 sit quam transire de uno loco in alium: Ergo so-
 lum per conversionem substantiæ panis in ip-
 sum, & per consequens sublatâ tali conversione,
 manente substantiâ panis, corpus Christi non
 esset præsens in hoc sacramento.

21. Neque valet quod dicunt aliqui, nempe Di-
 vum Thomam loqui de potentia ordinaria, non
 verò de extraordinaria & absoluta. Nam si lo-
 queretur de potentia extraordinaria, nihil proba-
 ret contra hereticos asserentes remanere sub-
 stantiam panis cum corpore Christi: possent
 enim facillè respondere, rationem ipsius proce-
 dere de potentia ordinaria, idèquæ nihil con-
 cludere in mysterio quod totum dependet ex
 potentia Dei extraordinaria.

22. Adde quod D. Thomas aliis in locis aper-
 tè declarat se loqui de potentia Dei extraor-
 dinaria & absoluta: nam in 4. sent. dist. 11.
 quæst. 1. art. 1. quæstiunculâ 1. docet quod hæc
 positio quæ ponit substantiam panis remanere
 post consecrationem simul cum corpore Chri-
 sti, est impossibilis: Quia (inquit) impossibile est
 aliquid esse nunc, cum prius non fuerit, nihil ipso muta-
 to, vel aliquo in ipsum; nec posset, ETIAM PER
 MIRACULUM, fieri; sicut quoddam animal ra-
 tione mortale, & non esset homo: aliter enim se ha-
 bere nunc & prius, est idem quod moveri vel trans-
 mutari. Et in responsione ad 3. ait quod ex op-
 posita

posita positione sequitur gravior inconveniens, quam quod contradictoria sint simul vera; quia ponit definitionem, scilicet aliter nunc quam prius, & non potest ponere definitum, scilicet motum, neque in corpore Domini, neque in substantia panis. Censet ergo aperte sanctus Doctor non posse, etiam de potentia extraordinaria & absoluta, corpus Christi fieri praesens speciebus, sub illis remanente substantia panis. Idem docet 4. contra Gentes cap. 63.

ARTICULUS II.

Quenam sit actio conversiva, & quem terminum formalem habeat.

23. **S**upposita doctrina fidei, praecedenti articulo tradita, quod in hoc sacramento datur conversio totius substantiae panis & vini in corpus & sanguinem Christi, quae recte transubstantiatio appellatur, restat explicandum, quid sit ista conversio, seu in qua actione consistat, & quis sit terminus formalis illius? Nam circa hoc varia sunt Auctorum placita. Aliqui enim existimant, huiusmodi conversionem solum esse actionem adductivam corporis Christi ad Eucharistiam, & ad solam praesentiam localem formaliter terminatam. Ita Scotus, & ejus Discipuli, Bellarminus libro 3. de Eucharistia cap. 18. & Claudius de Saintes libro de Eucharistia repetitione 7. Eandem sententiam tenet Vazquez; addit tamen, ad veram transubstantiationem panis in corpus Christi, requiri, & sufficere, quod haec adductio corporis Christi succedat substantiae panis, desinenti sub ejus accidentibus. Alii censent veritatem transubstantiationis Eucharistiae ex eo praecise salvari sufficienter, quod dicatur, corpus & sanguinem Christi uniri formaliter speciebus panis & vini, loco substantiae ipsorum, subindeque dicunt terminum formalem actionis conversivae quae Christus fit praesens in hoc sacramento, esse unionem corporis Christi ad species, vel modum substantiae accidentibus Eucharisticis, conservando illa sine subiecto. Ita Alanus, Henriquez, & Valentia. Alii vero asserunt, actionem illam esse conservationem corporis & sanguinis Christi sub speciebus Eucharisticis, virtute verborum continuatam & repetitam, quae illa produceret de novo in rerum natura, nisi jam inveniret producta. Hanc tenent Gabriel in 4. dist. 11. quaest. 1. art. 3. dubio 2. & lect. 40. super Canonem, & Suarez hic disp. 40. sect. 4. pro se plures Auctores citans. Alii demum affirmant, transubstantiationem Eucharisticam, veram esse corporis & sanguinis Christi productionem, non quidem simpliciter loquendo, sed sub novo modo essendi, sive sub speciebus Eucharisticis. Ita docent Cajetanus, Nunno, pluresque ex recentioribus Thomistis, in manuscriptis de Eucharistia.

§. I.

Praemitenda ad resolutionem questionis.

24. **P**ro resolutione hujus difficultatis, tria breviter hic praemitenda sunt. In primis enim supponenda est definitio conversionis genericè sumptae. Secundò explicandae conditiones ad illam requisitae. Tertiò divisio ejus in suas species declarari debet. Definitio ergo conversionis in genere est transitus unius rei in aliam, ut constat ex

communi conceptione. Conditiones vero illam requisitae, tres praecipue enumerantur. Prima est, quod versetur inter duos terminos positivos, seu inter duas res, quarum una terminus à quo, & altera sit terminus ad quem, quia in omni conversione debet aliquid transire in aliud. Secunda est, quod terminus à quo conversionis aliquo modo definat esse, & terminus ad quem aliquo etiam modo incipiat esse de novo; haec enim est natura conversionis, ut terminus ad quem fiat aliquo modo definitus illa. Tertia est, ut sit aliqua connexio inter definitionem termini à quo, & incipionem termini ad quem, ita ut mutatio unius aliquo modo loquatur ex mutatione alterius. Unde si Deus modò annihilaret Petrum in hoc loco, & in eodem instanti produceret Paulum in eodem loco, vel alibi, non salvaretur conversio Petri in Paulum, propter defectum praedictae connexionis.

Addunt aliqui quartam conditionem, praeter quod detur aliquid tertium commune utrique termino, sub quo terminus à quo, & terminus ad quem sibi invicem succedant. Verum licet illud in conversione Eucharistica repetatur, non tamen necessarium ad rationem communem verae conversionis, quia nulla apparet repugnantia, quod Deus mediante vera conversione transformet totam substantiam panis cum accidentibus in corpus Christi, & tamen eundem locum daretur tertium commune utrique termino.

Potest conversio sic explicata dividitur primo in substantialem & accidentalem. Appellatur conversio substantialis, quando fit transitus aliquod extremum substantiale, ut cum ex aqua fit ignis, vel ex aqua vinum. Accidentalis vero dicitur, quando fit transitus in extremum accidentale, ut cum ex albo fit nigrum, vel ex calido frigidum. Secundo dividitur in totalem & formalem. Conversio totalis est, quando unum extremum ita transit in aliud, quod nihil de illo remanet commune utrique termino, sed totum quod est in uno transit in aliud, tam ex parte materiae, quam formae. Conversio autem formalis fit contra, quando unum extremum ita transit in aliud, quod remanet idem subiectum commune utrique extremo, & solum fit transitus in formis, id est quod vocatur formalis. Haec invenitur in mutationibus naturalibus, & potest fieri à causis secundis, & agentibus creatis, ut cum ex ligno fit ignis, ex albo nigrum &c. Prima vero transcendit vires totius naturae, & cujuslibet agentis creati, & à solo Deo super naturaliter operante fieri potest, ut locutione ostendit D. Thomas 4. contra Gentes cap. 4. ubi sic dicitur: *Conversio panis in corpus Christi alterius modi est ab omnibus conversionibus naturalibus. Nam in qualibet conversione naturalis manet subiectum in quo succedunt sibi diversa forma, vel accidentales, sicut cum album in nigrum convertitur, vel substantiales, sicut cum aer in ignem, unde conversiones formales nominantur: sed in conversione praedicta, subiectum transit in subiectum, & accidentia manent, unde haec conversio substantialis nominatur.* Nunc autem considerare oportet, quales haec accidentia maneant, & quomodo subiectum subiectum vertatur, quod quidem natura facere non potest. Omnis enim natura individuat, & non supponit, per quam subiecta individuantur; unde natura facere non potest quod haec substantia, sicut la, sicut quod hic dicitur fiat ille dignus, sed materia